

ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

The background of the central section is a dense stack of wooden crates, likely for shipping lumber. A white folding ruler is placed diagonally across the crates, showing measurements in centimeters and millimeters. The ruler is positioned from the bottom left towards the top right, with the number 20 clearly visible.

ΞΥΛΟ ΣΤΑ ΜΕΤΡΑ ΣΑΣ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΑΕΝΑΟΝ 2015

Ξύλο στα μέτρα σας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

περιεχομενα	0
Εισαγωγή	2
Σημασία	2
Συνώνυμα	3
Εγκυκλοπαιδικά	3
Ετυμολογία	3
Παράγωγα	3
* Ξυλοκοπή	3
* Ξυλουργός	3
* Ξυλοφορτώνω	3
* Ξυλιά	4
* Ξυλοκόπος	4
* Ξυλοκάρβουνο	4
* Ξυλιάζω	4
* Ξυλεία	4
* Ξυλίζω	4
* Ξυλεύομαι	4
Ομόηχα	4
* Ξηλώνω και αποξηήλωση	4
Εικόνες	5
Ξενογλωσσα	5
* Λατινικά	5
Pulsare	5
flagellare	5
* Αγγλικά	5
* Γαλλικά	6
Φράσεις	6
* Θα φας ξύλο	6
* Θα τις φας	6
* Έφαγε το ξύλο της αρκούδας	6
* Ξύλο που σου χρειάζεται!	7
* Το ξύλο της γνώσεως του καλού και του κακού	7
* Τον έκαναν τόπι ¹ στο ξύλο	7
* Τον έκαναν τουλούμι ² στο ξύλο	7
* Τον έκαναν μπλε μαρεν ³ στο ξύλο	7
* Τον έλιωσαν στο ξύλο	7

Ξύλο στα μέτρα σας

* Τον πλάκωσαν στο ξύλο	7
* Τον λύσσαξαν στο ξύλο	7
* Τον μαύρισαν στο ξύλο	7
* Τον σάπισαν στο ξύλο	7
* Τον τάραξαν στο ξύλο	7
* Του έριξαν ένα χέρι ⁴ ξύλο	7
* Επί ξύλου κρεμάμενος.....	7
* Θέλει ένα γερό χέρι ξύλο	7
* Θέλει ξύλο με βρεγμένη σανίδα	7
Παροιμιώδεις φράσεις.....	8
* Ήρξατο χειρών αδίκων.	8
* Είδε το Χριστό φαντάρο.	8
* Τον έκανε του αλατιού.....	8
* Είδε τον ουρανό σφοντύλι.	8
* Την έφαγε στο Δόξα Πατρί.	8
* Πού σε πονεί και πού σε σφάζει.....	8
* Έγινε η νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου.....	8
Παροιμίες	9
* Τόσο ξύλο έφαγες και μυαλό δεν έβαλες	9
* Για τον κάθε κλέφτη ξύλο. Για τον ακαμάτη φούρκα	9
* ό μη δαρεις άνθρωπος ού παιδεύεται.....	9
* Τι κι αν σε δέρνουν δεκατρείς, αν δε σε δέρνει ο νους σου.....	9
* Θα με δειρεις, θα με δείρεις, θα κουραστείς, θα ιδρώσεις, θα αρρωστήσεις και στο τέλος θα πεθάνεις	9
* Όπου δεν πίπτει λόγος, πίπτει ράβδος.	9
* Τη γυναίκα σου χτυπάς, το σπιτάκι σου χαλάς.....	9
* Το ξύλο βγήκε απ' τον Παράδεισο.	9
Αναφορές	9
* Ο εκπαρθενευτης	9
* Περί απελατών	10
* Περί αιμομικτών.....	10
* Μοιχεία μετά δούλου.....	10
Το ξύλον ως συνώνυμον του σταυρού.....	10
Αναφορές	13
Προλήψεις.....	14
* Σε τρώει ;	14
* κτύπα ξύλο.....	15
Αινίγματα.....	15
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	15
Επίμετρο	16

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η φράση από τους σημερινούς ξυλέμπορους και από τους παλαιότερους ασφαλίτες. Μεταφορικά σημαίνει το κτύπημα, τον δαρμό, την μαστίγωση, αρχαιότατο μέσο σωφρονισμού και διαπαιδαγώγησης. Πιστεύω πως και σήμερα ορισμένοι χρειάζονται αυτή τη μέθοδο. Η παρούσα μονογραφία επεξηγεί, χωρίς ελπίζω να είναι βασανιστική, τα του ξύλου.

ΣΗΜΑΣΙΑ

1. Το κοινό υλικό που προέρχεται από τον κορμό και τους κλάδους των δένδρων.
2. Παλούκι πάνω στο οποίο έδεναν τους ανθρώπους που θα μαστίγωναν.
Stake on which criminals were impaled, Alex.222.10.

Henry George Liddell. Robert Scott. A Greek-English Lexicon. Oxford. Clarendon Press. 1940.

3. ο κυφών
κατά συνεκδοχή : η ποινή της μαστίγωσης, ο δαρμός, το κτύπημα με βέργες, μαστίγια ή άλλα παρεμφερή.
4. Στον πληθυντικό τα ξύλα = τα καυσόξυλα
Οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν το συνώνυμο «κάλα» για να δηλώσουν τα πλοία. (συνεκδοχή) πβ. Έρρει τα κάλα
<http://goo.gl/bzul2Y>

Εδώ εξετάζεται το ξύλο μόνο με τις έννοιες 2, και 4.

«Στα μέτρα σας» είναι φράση που λέγονταν αρχικά για τα ρούχα αλλά κατέληξε να σημαίνει «στις επιθυμητές διαστάσεις». Πχ. Πάρ' του μέτρα για σώβρακο.

Όταν **παίρνω μέτρα** σημαίνει συγκεντρώνω και σημειώνω διαστάσεις που απαιτούνται για την ορθή κατασκευή ενός πράγματος.

Όταν **λαμβάνω μέτρα** σημαίνει προετοιμάζω διαδικασίες κανονισμούς νομοθετήματα προκειμένου να αντιμετωπίσω κάποια ανεπιθύμητη κατάσταση.

ΣΥΝΩΝΥΜΑ

1

Κίων
Παλούκι
Πάσσαλος
Σκόλοψ
Σταυρός

2

Δαρμός
Ραβδισμός
μαστίγωση

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΑ

Η μαστίγωση, το τύπτειν τον κατάδικο ήταν ποινή που επέβαλε το ποινικό δικαστήριο από αρχαιοτάτων χρόνων. Οι μαστιγώσεις και οι ραβδισμοί περιγράφονταν λεπτομερώς και στα κείμενα των νόμων και τις αποφάσεις. Το πιθανότερο είναι ότι αυτές οι μαστιγώσεις στο ξύλο γίνοντουσαν δημοσία γιατί η ποινή δεν είχε μόνο σκοπό να σωφρονίσει τον τιμωρούμενο, αλλά και να αποτρέψει το κοινό από τέτοιες πράξεις.

Το ξύλον ήταν συνήθως στημένο μόνιμα σε μια πλατεία. Ακόμα και χωρίς κάποιον προσδεδεμένο επάνω του, εμποιούσε φόβο και τρόμο στους πολίτες και αυτό ακριβώς επεδίωκε η κρατική εξουσία. Θρυλείται ότι και η συνοικία «Κολωνάκι» της Αθήνας πήρε το όνομα από ένα τέτοιο στύλο που βρισκονταν στο κέντρο της ομώνυμης πλατείας.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

Συνεκδοχή από το ξύλον, τον πάσσαλο. Στις πιο πολλές αναφορές δεν σημαίνει αναγκαστικά χτύπημα με ξύλο (βέργα, ματσούκι, τύμπανο). Πβλ. Χρειαζεται φραγέλιο, μαστιγιο, βουρδουλας. (δηλ. ξυλο με ..., κτυπημα με ...)

ΠΑΡΑΓΩΓΑ

* Ευλοκοπώ

Κοπτώ = κτυπώ

* Ευλουργός

Ο μαραγκός, ο κατασκευαστής ειδών εκ ξύλου, ο карабоμαραγκος.
Ωλ. Λημμα [μαραγκός](#)

* Ευλοφορτώνω

Κανονικά θα σήμαινε φορτώνω κάποιον με ξύλα. Το κτυπώ στο ξύλο ή ακόμα και με το ξύλο δεν αποδίδεται σωστά με αυτό το ρήμα.

Ξύλο στα μέτρα σας

* **Ευλιά**

Το κτυπημα με ξύλο, οπως μαχαιρι > μαχαιρια, φτυαρι > φτυαρια, τσεκουρι> τσεκουρια κλπ.

* **Ευλοκόπος**

Ο αρχαίος υλοτόμος. Αυτός που κόβει ξύλα. Υλη = ξυλεία αφού ήταν το συνηθέστερο υλικό (υλη) στην οικοδομική και την ναυπηγική.

* **Ευλοκάρβουνο**

Σε αντίθεση με τους γαιάνθρακες το ξυλοκάρβουνο είναι τεχνητός άνθρακας. Ο κατασκευαστής του λέγεται ανθρακεύς.

Στην Γαλλία αλλά και εδώ οι αποθήκες που πουλούν ξυλοκάρβουνα ουλάνε και κρασί («Vins et charbons»).

* **Ευλιάζω**

Καθίσταμαι σκληρός όπως το ξύλο συνήθως λόγω κρύου.

* **Ευλεία**

Το σύνολο των ξύλων. Πβλ. Αποθήκη Ξυλείας. Επιχείρηση που διοικείται από τον ξυλέμπορο που κάνει ξυλεμπόριο. Διαθέτει και ανάλογο εξοπλισμό για να κόβει τα ξύλα στις διαστάσεις που επιθυμεί ο πελάτης . Την υπηρεσία διαλαλεί σχετική πινακίδα «ΚΟΠΤΟΝΤΑΙ ΞΥΛΑ ΣΤΑ ΜΕΤΡΑ ΣΑΣ»

* **Ευλίζω**

κτυπώ κάποιον με ξύλο ή ορθότερα στο ξύλο.

* **Ευλεύομαι**

Προμηθεύομαι ή συλλέγω ξύλα. Πβλ. Την αρχαία παροιμία «Δρυός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται »

ΟΜΟΗΧΑ

* **Ξηλώνω και αποξηλώνω**

Και τα δυο από το ήλος καρφί εξήλωση= εξαγωγή του καρφιού, του ήλου. Πβλ Καθήλωση, προσήλωση

Ξηλώθηκα = πλήρωσα αντίστοιχο με το ξεκόλλησα.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑ ΤΟΥ ΞΥΛΟΥ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ

* Λατινικά

Pulsare

Στο πρώτο Ενικό pulso κτυπώ όπως το αρχαίο ελληνικό κόπτω που σημαίνει και κτυπώ την πόρτα. Πβλ. Το επτανησιακό πόλσο = σφυγμός, κτύπημα της καρδιάς.

flagellare

* Αγγλικά

spank
beat
flog
Trounce
scourge
lash

Ξύλο στα μέτρα σας

whip
ferule
churn
drub
lick
lambaste
Whip > whipped cream = κρέμα γάλακτος χτυπημένη = σαντιγυ

* Γαλλικά

Flog
Flageller
Fouetter > crème fouettée. ή Crème chantilly = κρεμμα γάλακτος χτυπημενη = σαντιγυ
Frapper > φραπέ καφέ, φραπεδιά

ΦΡΑΣΕΙΣ

* Θα φας ξύλο.

Εννοούμε θα ραβδιστείς, θα μαστιγωθείς. Το ξύλο δεν τρώγεται. Εδώ το ξύλο έχει την σημασία 2 (παλούκι όπου προσδένεται ο τιμωρούμενος.). Ο μαστιγωμένος πονάει αφόρητα και **δαγκώνει** το ξύλο για να μην φωνάξει. Δεν το τρώει βεβαία κυριολεκτικά. Βλ.

ΦΡ. Έφαγε ξύλο

Αναλογη φραση : **θα φαι η μουρη σου χωμα**

ΞΥΛΟ ΚΥΡΙΟΛΕΚΤΙΚΑ ΤΡΩΝΕ ΟΙ ΤΕΡΜΙΤΕΣ, ΔΡΥΟΚΟΛΑΠΤΕΣ, ΚΑΣΤΟΡΕΣ ΚΛΠ
Τρώνε δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι το χρησιμοποιούν ως τροφή

* Θα τις φας

Εννοούμε θα φας τις ξυλιές, τα κτυπήματα με ξύλο και ειδικότερα βέργα, βίτσα. Ιδία σημασία έχει και το **θα στις βρέξω** [εννοείται τις βέργες αλλά πιθανότερο τις λουρίδες που είσαι δεμένος]

* Έφαγε το ξύλο της αρκούδας

Επειδή έδερναν μετά μανίας τα δύστυχα ζώα για να κάνουν διάφορα κόλπα.

* **Ξύλο που σου χρειάζεται!**

* **Το ξύλο της γνώσεως του καλού και του κακού**

Από μια άλλη σημασία του ξύλου : το δέντρο τον καρπό του οποίου εδεήθησαν οι Πρωτόπλαστοι και πληρώνουμε και εμείς μέχρι σήμερα βλ. και Το ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο.

Λογοπαίγνιο των παλιών δασκάλων από το βιβλικό ξύλο (δένδρο) της γνώσεως του καλού και του κακού στο δασκαλίστικο ξύλο (ραβδισμό) της παλαιάς παιδαγωγικής . Δηλ .με το ξύλο, με τους ραβδισμούς ο μαθητής θα βάλει γνώση, θα φρονιμέψει αλλά και θα αποκτήσει γνώσεις.

Βλ. Το κρέας δικό σου τα κόκκαλα δικά μου ¹ - λ. [κρέας](#) - Φράσεις

- * **Τον έκαναν τόπι¹ στο ξύλο**
- * **Τον έκαναν τουλούμι² στο ξύλο**
- * **Τον έκαναν μπλε μαρεν³ στο ξύλο**
- * **Τον έλιωσαν στο ξύλο**
- * **Τον πλάκωσαν στο ξύλο**
- * **Τον λύσσαξαν στο ξύλο**
- * **Τον μαύρισαν στο ξύλο**
- * **Τον σάπισαν στο ξύλο**
- * **Τον τάραξαν στο ξύλο**
- * **Του έριξαν ένα χέρι⁴ ξύλο**
- * **Επί ξύλου κρεμάμενος**
- * **Θέλει ένα γερό χέρι ξύλο**
- * **Θέλει ξύλο με βρεγμένη σανίδα**

Οι φράσεις με αστερίσκο όπως θα διαπίστωσε ο παρατηρητικός αναγνώστης δεν λένε «**από το ξύλο**» δηλαδή «**λόγω του δαρμού**» που υπέστη, αλλά «**στο ξύλο**» δηλαδή στο κατασκεύασμα όπου τον έδειραν: «**δεμένο στο ξύλο**»

Τόπι = τον έκαναν να μοιάζει με μπάλα, σφαίρα, τον έπρηξαν από το τουρκικό top σφαίρα.

Τουλούμι =ασκί για πήξιμο τυριού το οποίο γεμίζουν με γάλα και το χτυπούν για να πήξει έτσι παράγουν το τουλουμοτύρι.

Μπλε μαρεν γαλ. Bleu marin κυανό του ναυτικού σκούρο μπλε (οι μώλωπες είναι μελανού χρώματος).

Χέρι =πέρασμα , αλλάγι, μια επίστρωση, μπερντάχι

ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΦΡΑΣΕΙΣ

- * **Ήρξατο χειρών αδίκων.**
Πρωτος ξεκίνησε τις εχθροπραξίες
- * **Είδε το Χριστό φαντάρο.**
Υπερβολη για να δειξει ότι τα εχασε από την κακομεταχειριση.
- * **Τον έκανε του αλατιού.**
Επιβιωμα από τα παλαια βασανιστηρια που οι πληγες αλειφωνταν με αλατι για να είναι επωδυνες. Πβλ. Τον πάστωσαν στο ξύλο.
- * **Είδε τον ουρανό σφοντύλι.**
Το σφονδυλι, ο αρχαίος σφονδυλος περιστρεφονταν πολύ γρηγορα ταλανουόμενος. Ετσι αυτος που δεχεται χαστουκια βλεπει αστρακαι να περιστρεφονται γυρω του. Εικονα συνηθεστατη στα κομικς και κινουμενα σχεδια.
- * **Την έφαγε στο Δόξα Πατρί.**
Στο κεντρο του μετωπου. Επειδη εκει τοπθετει τα δακτυλα του ο παπας κανοντας το σημειο του σταυρου και εκφωνωντας Δοξα πατρι και υιο και αγιο πνευματι.
- * **Πού σε πονεί και πού σε σφάζει**
Ίσως η υπονοειται το ρήμα «βλέπεις που σε πονεί; ».
- * **Έγινε η νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου.**
Όταν ξημέρωνε η 24η Αυγούστου 1572, γιορτή του Αγίου Βαρθολομαίου, ο ντε Γκιζ και οι στρατιώτες του μπήκαν στο σπίτι του ναυάρχου Κολινί και τον σκότωσαν. Ήταν το σύνθημα. Οι καθολικοί άρχισαν να σφάζουν τους ουγενότους όπου τους πετύχαιναν. Ο ίδιος ο Ερρίκος της Ναβάρρας υποχρεώθηκε να υποσχεθεί πως θα γίνει καθολικός για να γλιτώσει. Χιλιάδες ουγενότοι σφάχτηκαν τη νύχτα και οι φόνοι συνεχίστηκαν ως το μεσημέρι. Η είδηση έφτασε και στην επαρχία όπου νέες σφαγές ακολούθησαν. Οι νεκροί ξεπέρασαν τους 5.000 (άλλες εκτιμήσεις μιλούν για 30.000). Οι σκοτωμοί κόπησαν στις 26 Αυγούστου.

Άλλες παρόμοιες βιαιότητες, μάχες, πόλεμοι και ανακατωσούρες έδωσαν το όνομα σε αντίστοιχες εκφράσεις : όπως Έγινε Βερντέν, Θα γίνει της Κορρέας, Έγινε Βιετνάμ, Θα το κάνουμε Περού κλπ. Αυτές οι φράσεις φαίνεται ότι ζουν όσο διαρκεί και ανάμνηση των γεγονότων.

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

- * **Τόσο ξύλο έφαγες και μυαλό δεν έβαλες**
- * **Για τον κάθε κλέφτη ξύλο. Για τον ακαμάτη φούρκα**
- * **ὸ μὴ δαρείς ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται**
- * **Τι κι αν σε δέρνουν δεκατρείς, αν δε σε δέρνει ο νους σου.**
- * **Θα με δείρεις, θα με δείρεις, θα κουραστείς, θα ιδρώσεις, θα αρρωστήσεις και στο τέλος θα πεθάνεις.**

(Από τον Καραγκιόζη)

- * **Όπου δεν πέπτει λόγος, πέπτει ράβδος.**
- * **Τη γυναίκα σου χτυπάς, το σπιτάκι σου χαλάς.**
Από τις λίγες φεμινιστικές παροιμίες.
Οι άραβες λένε δείρε τη γυναίκα σου εσύ μπορεί να μην ξέρεις το γιατί, εκείνη όμως ξέρει
Οι ρώσοι αν ξεχάσεις να δείρεις τη γυναίκα σου το μεσημέρι κοίτα να μην ξεσκάσεις το βράδυ

Στο μίσος και στον έρωτα η γυναίκα είναι περισσότερο βάρβαρη από τον άντρα. Νιτσε

- * **Το ξύλο βγήκε απ' τον Παράδεισο.**

Γυριστηκε και ταινια. Μπορείτε να την δειτε τουλαχιστον μια φορα κάθε μηνα στο STAR TV

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Η μήτηρ μου μετήρχετο τα γυναικεία έργα
Και κάπου μ' έδερνε με **ξύλο** και με βέργα
Γ. ΣΟΥΡΗΣ - ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κι αν δεν βρεθούν τα λάχανα

Το **ξύλο** που θα φάνε!
Ρεμπέτικο - ΚΑΤΩ ΣΤΑ ΛΕΜΟΝΑΔΙΚΑ

- * **Ο εκπαρθενευτης**

Ὁ παρθένω κόρη μιγνόμενος, ἐκείνης μὲν προαιρέσει, ἀγνοούντων δὲ τῶν γονέων, τῆς πράξεως διαγινωσκομένης, εἰ μὲν θέλει λαθεῖν αὐτὴν εἰς γυναῖκα, καὶ συναινοῦσι καὶ οἱ γονεῖς, γινέσθω τὸ συνάλλαγμα· εἰ δὲ τοῦ ἐνὸς προσώπου οἱ γονεῖς τοῦτο οὐ καταδέχονται, εἰ μὲν εὐπορός ἐστιν ὁ φθορεὺς, τῇ φθορείσῃ κόρῃ διδόντω λίτραν μίαν χρυσοῦ· εἰ δὲ ἐνδεής, τὸ ἥμισυ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ· εἰ δὲ πικτελῶς ἄπορος, τυπτόμενος καὶ κουρευόμενος ἐξοριζέσθω 2).

* **Περί απελατών**
κλεπτόντων. οἱ δὲ ἀπελάται οὗτοι, ἅπαξ μὲν ποιῆσαι τοῦτο
τολμήσαντες, τύπτονται· ἐκ δευτέρου δὲ πράξαντες, ἐξορίζονται·

9535.21 [29]

* **Περί αιμομικτών**

οἱ δὲ πρὸς ἄλλην συγγένειαν συμ-
φθειρόμενοι, οἷον πατὴρ εἰς γυναῖκα υἱοῦ καὶ υἱὸς εἰς μητρὰν
αὐτοῦ ἢ πατρὸς εἰς προγόνον ἢ ἀδελφὸς εἰς ἀδελφοῦ γυναῖκα
ἢ θεῖος εἰς ἀνεψιὰν ἢ ἀνεψιὸς εἰς θεῖαν ἢ εἰς δύο ἀδελφὰς ἢ
εἰς μητέρα ξένην καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα ἢ εἰς συγγενείας
τοιαύτας ἐν εἰδήσει μιγνύμενοι, **τυπτόμενοι** ῥινοκοπέσθωσαν,
αὐτοὶ τε οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, αἷς συνεφθείροντο .

* **Μοιχεία μετὰ δούλου**

λδ. Γυνὴ ὑπανδρος τῷ ἰδίῳ δούλῳ μοιχευθεῖσα πρὸς
ταῖς λεχθεῖσαις ποιναῖς, ἤγουν τὸ τύπτεσθαι καὶ κουρεύεσθαι
καὶ ῥινοκοπεῖσθαι καὶ τῆς πολιτείας ἀπελαύνεσθαι, καὶ τῆς οὐ-
σίας ἐκπιπτέτω· κληρονομεῖσθω δὲ τοῖς παισὶν αὐτῆς ἢ, ἐὰν
οὐκ ἔχη παῖδας, τοῖς ἐγγυτάτῳ συγγενέσιν. εἰς δὲ τὸ κινεῖν τὸ
τοιούτον ἔγκλημα πᾶσιν ἐστὶν εὐχέρεια⁴⁰.

9535.57 [65]

ΤΟ ΞΥΛΟΝ ΩΣ ΣΥΝΩΝΥΜΟΝ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

ΡΕΜΠΡΑΝΤ - ΑΠΟΚΑΘΗΛΩΣΗ

Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ, ἀπὸ τοῦ ξύλου καθελὼν τὸ ἄχραντόν σου Σῶμα, σινδόνι καθαρᾷ, εἰλήσας καὶ ἀρώμασιν, ἐν μνήματι καινῷ κηδεύσας ἀπέθετο.

Ὁ συνέχων τὰ πάντα ἐπὶ σταυροῦ ἀνουψώθη, καὶ θρηνεῖ πᾶσα ἡ Κτίσις· τοῦτον βλέπουσα κρεμάμενον γυμνὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου, ὁ ἥλιος τὰς ἀκτῖνας ἀπέκρυψε, καὶ τὸ φέγγος οἱ ἀστέρες ἀπεβάλλοντο·

Καθελὼν σε Λόγε, ἀπὸ ξύλου νεκρόν, ἐν μνημείῳ Ἰωσήφ νῦν κατέθετο· Ἄλλ' ἀνάστα σῶζων πάντας ὡς Θεός.

Καθελὼν τοῦ ξύλου, ὁ Ἄριμαθαίας, ἐν τάφῳ σε κηδεύει.

Ἡ δάμαλις τὸν μόσχον, ἐν ξύλῳ κρεμασθέντα, ἠλάλαζεν ὀρῶσα.

Ο ΟΡΘΡΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ

Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου, ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας.
ΜΕΓ. ΠΕΜΠΤΗ ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Σε πολλούς στίχους της ίδιας ακολουθίας απαντάται και η λέξη **σταυρός** που σημαίνει ότι ο υμνωδός τα αντιλαμβάνεται ως απολύτως ταυτόσημα. ΠΧ. και τὸ σὸν φυλάττων, διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα.

Τὴν ἐν Σταυρῷ σου θεῖαν κένωσιν, προορῶν Ἀββακούμ ἐξεστηκῶς ἐβόα: Σὺ δυναστῶν διέκοψας κράτος Ἀγαθέ, ὁμιλῶν τοῖς ἐν ἄδῃ, ὡς παντοδύναμος.

Γῆ με καλύπτει ἐκόντα, ἀλλὰ φρίττουσιν ἄδου, οἱ πυλωροί, ἡμφιεσμένοι, βλέποντες στολήν, ἡμαγμένην Μητέρα, τῆς ἐκδικήσεως, τοὺς ἐχθροὺς ἐν Σταυρῷ γάρ, πατάξας ὡς Θεός, ἀναστήσομαι αὖθις καὶ μεγαλύνω σε.

Ἄξιόν ἐστι, μεγαλύνειν σε τὸν Ζωοδότην, τὸν ἐν τῷ Σταυρῷ τὰς χεῖρας ἐκτείναντα, καὶ συντριψάντα τὸ κράτος τοῦ ἐχθροῦ.

Ῥήγνυται ναοῦ, καταπέτασμα τῆ σῆ σταυρώσει, κρύπτουσι φωστῆρες, Λόγε τὸ φῶς, σοῦ κρυβέντος Ἡλίου ὑπὸ γῆν.

Ἦρθη σταυρωθεὶς, ὅεν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας, καίως ἄπνους ἐν αὐτῇ νῦν προσκλίνεται, ὃ μὴ φέρουσα ἐσείετο δεινῶς.

«...Ὁ δὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τὰ φρικτὰ Πάθη καὶ τὸν ζωοποιὸν Σταυρόν, καὶ τὴν ἐκούσιον ταφὴν σαρκὶ καταδεξάμενος, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν...».

Η σανίδα

Εικόνες

Ἐκδοση βελτιωμένη τῆς ἀρχαίας σανίδος, ὅπου γίνονταν ἀπλή πρόσδεση ἢ προσήλωση.

Εδῶ ἡ Μεσαιωνικὴ πρόσδεση ἐπὶ ξύλου, σανίδες. Ἡ ἐμπνευση ἀπὸ τὴν κλίνη τοῦ Προκρούστη.

Τοῦ τέντωναν χερία καὶ πόδια καὶ τα ἐξάρθρωναν.

Η πρόσδεση επί του ξύλου ήταν η προ-
παρασκευή για κάθε λογής βασανιστή-
ρια. Εδώ γίνεται το βασανιστήριο του
νερού. Ο βασανιζόμενος υποχρεώνο-
νταν να πει τεράστιες ποσότητες νερού
προκείμενου να ομολογήσει.

Στην αργκό **ομολόγησε = κελάηδησε**,
τα ξέρασε όλα.

Εδώ ταιριάζει η φράση: "θα το πιεις και
θα πεις κι' ένα τραγούδι".

Μια από τις σημασίες της λέξης ήταν και ξύλο επί του οποίου πρόσδεσαν ή κάρφω-
ναν κάποιον. (plank to which offenders were bound or nailed)

Άλλες σημασίες

Πόρτα, ικρίωμα. Πάτωμα, κατάστρωμα, κάλυμμα, καπάκι, τίτλος ή αίτια κατά-
δικου, ζωγραφιά .

Σανίδα ως όργανο πλήξεως, κτυπήματος δεν αναφέρεται. Για το χτύπημα χρησιμο-
ποιούνται βέργες, βίτσες, μαστίγια, ρόπαλα, σιδηρολοστοί, όχι όμως σανίδες.

Όμως σήμερα λέμε **ξύλο με βρεγμένη σανίδα**.

αντι του αρχικού *μαστίγωση σε βρεγμενη σανιδα*.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

*Ἔστι δέ της Χερσονήσου της εν Ελλησπόντῳ, Σηστού τε πόλιος μεταξύ
και Μαδύτου, ακτή τρηχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα Αβύδου καταντί-
ον, ἐνθα μετὰ ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῶ, ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ
Ἀρίφρονος στρατηγού Αθηναῖοι Ἀρταῦκτην ἄνδρα Πέρσῃ λαβόντες
Σηστού ὕπαρχον, **ζώνοντα πρὸς σανίδα διεπασσάλευσαν**, ὅς και ἐς
τοῦ Πρωτεσίλεω το ἴρον ἐς Ἐλαιοῦντα ἀγινεόμενος γυναικάς ἀθέμιστα
ἔργα ἐρδεσκε.*

33. ... Είναι ο τόπος όπου λίγο μετά, κάποιοι Αθηναίοι, με στρατηγό τον Ξάνθιππο, γιο
του Αρίφρονος συνέλαβαν τον Πέρση Ατραῦκτη , ὕπαρχο της Σηστού, και τον **κάρ-**

φωσαν ζωντανό πάνω σε πάσσαλο, επειδή, έσερνε γυναίκες του Πρωτεσίλαου, στον Ελαιούντα και έκανε ανήθικες πράξεις.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ - ΙΣΤΟΡΙΑΙ 7:33

Ο Ηρόδοτος προφανώς χρησιμοποιεί την περίφραση «ζώνοντα προς σανίδα διεπασσάλευσαν» αντί "εσταύρωσαν" γιατί η σταύρωση ήταν περσικό συνήθειο και ίσως η λέξη "σταύρωση" δεν ήταν ακόμη καθιερωμένη.

Πρύτανις

ὄδ' ἔσθ' ὁ πανοὔργος ὄν ἔλεγ' ἡμῖν Κλεισθένης;
οὔτος τί κύπτεις; **δῆσον αὐτὸν εἰσάγων**
ὦ τοξότη' **ἐν τῇ σανίδι**, κᾶπειτ' ἐνθαδι
στήσας φύλαττε καὶ προσιέναι μηδένα
ἔα πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ τὴν μᾶστιγ' ἔχων
παῖ' ἦν προσίη τις.

Πρύτανις

Αυτός εἶν' ὁ μπερμπάντης πού μας εἶπε ὁ Κλεισθένης;
(Στο συγγενή:)

Ἐ σύ; μωρέ, τι σκύβεις; Τοξότη, πᾶρ' τον μέσα, στέρα **βάλ' τον στο φάλαγγα**, καί, ἀφοῦ τον ξαναφέρεις, στησ' τον στη θέση αὐτή καὶ φύλαγε τον. Ψυχὴ να μην ἀφήνεις να πηγαίνει κοντά του, κι ἂν κανεῖς ζυγώσει, βάρα μέ το μαστίγιο.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ - ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΑΙ 931~940

Ο Αριστοφάνης μιλεῖ σαφῶς για πρόσδεση και ὀρθιο στήσιμο της σανίδας.

Ίσως μετά το δέσιμο έβρεχαν την σανίδα ἢ και τις λουρίδες πρόσδεσης για να σφίξουν. Από εκεί πρέπει να βγήκε η φράση της **βρεγμένης σανίδας** αλλά και η γνωστή απειλή **θα στις βρέξω** (εννοείται τις σανίδες ἢ τις λουρίδες). Ακόμα και ο Κουκούλης κάνει λάθος ισχυριζόμενος ότι θα στις βρέξω εννοεί τις ξυλιές. Οι ξυλιές είναι ενέργειες, κτυπήματα. Δεν μπορούν να βραχούν.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

* Σε τρώει ;

Κατά την λαϊκή πρόληψη προμαντέματα ξυλοκοπήματος είναι

1. Αν σε τρώει η μύτη σου
2. Αν σε τρώει η πλάτη σου.

Ξύλο στα μέτρα σας

* **κτύπα ξύλο**

Η σημασία του χτυπήματος στο ξύλο έχει γενικά έναν αποτρεπτικό χαρακτήρα, για να κρατήσουμε μακριά μας κάθε είδους αρνητικές ενέργειες, βασκανίες και κακοτυχίες. Η αρχή αυτού του συνήθειου βρίσκεται στις πανιστικές προχριστιανικές θρησκείες και πιθανότατα στον δρουιδισμό,

Στα πανάρχαια χρόνια, ο κόσμος και οι θρησκείες, πιστεύανε πως μέσα στο ξύλο, στα δέντρα δηλαδή, κατοικούσαν κάθε λογής πνεύματα, καλά και κακόβουλα. Ο βασικός λόγος που χτυπούσαν ξύλο τότε ήταν για να τα διώξουν και να μην προλάβουν να ακούσουν αυτό που ειπώθηκε, συνήθως αρνητικό. Ο λόγος; Για να μην το πραγματοποιήσουν φυσικά!!

Άλλη μια πιθανή εξήγηση βρίσκεται στο ότι τότε, πολλές φορές θα συναντιόνταν άνθρωποι στα δάση για να συζητήσουν τα θέματα τους, καλά ή κακά, νόμιμα ή παράνομα. Με το να χτυπάνε ξύλο, κορμούς δέντρων δηλαδή, διώχνανε τα οποιαδήποτε πνεύματα κατοικούσαν μέσα στο ξύλο για να μην τους ακούσουν!!

Η άποψη ενισχύεται από άλλες συναφείς αποτρεπτικές φράσεις :

1. Κούφια η ώρα που το ακούει (εννοεί κουφή η ώρα) . Η παρετυμολογία από το κούφιο ξύλο (κορμό δέντρου με κουφάλα) που χτυπάμε.
2. Κουφό του πονηρού τ' αφτί (πονηρός =ο διάβολος)
3. Και κάποιες άλλες:
4. Δάγκωσε την γλώσσα σου
5. Φάε τη γλώσσα σου
6. Κουνήσου από τη θέση σου.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

Το 'χετε φάει όλοι σας, μπορώ να τ' ορκιστώ,
μα μήτε ωμό τρώγεται μήτε ψητό μήτε βραστό.

Απάντηση: το ξύλο (ο ξυλοδαρμός)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ "ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΓΚΡΕΚΟ"
ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ «ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»
9535: ZACH. LINGENTHAL: JUS GRAECO-ROMANUM:WEIGEL:1876

<http://www.stougiannidis.gr/AENAON/AS8/kreas.pdf>
<http://www.stougiannidis.gr/AENAON/AS2/apotypanismos.pdf>
<http://www.stougiannidis.gr/AENAON/AS2/mpatsos.pdf>
<http://www.stougiannidis.gr/AENAON/AS2/mastij.pdf>
<http://www.stougiannidis.gr/AENAON/AS2/paloyki.pdf>
<http://www.stougiannidis.gr/AENAON/AS2/jylo.pdf>
<http://www.stougiannidis.gr/AENAON/AS2/stayros.pdf>

Copyright© 2015 by Aris Stougiannidis
Εκδοση της: 5 Απριλίου 2017

Επίμετρο

ⁱ Το κρέας¹ δικό σου τα κόκκαλα δικά μου

Ο δάσκαλος πρόβαλε στο κατώφλι. Κρατούσε μια μακριά βίτσα και μου φάνηκε άγριος, με μεγάλα δόντια, και κάρφωσα τα μάτια μου στην κορφή του κεφαλιού του να δω αν έχει κέρατα, μα δεν είδα, γιατί φορούσε καπέλο.

-Ετούτος είναι ο γιος μου, του 'πε ο πατέρας μου

Ξέμπλεξε το χέρι μου από τη φούχτα του και με παράδωκε στο δάσκαλο.

-Το κρέας δικό σου του 'πε, τα κόκκαλα δικά μου. Μη τον λυπάσαι, δέρνε τον, κάνε τον άνθρωπο.

-Έγνοια σου, καπετάν Μιχάλη. Έχω εδώ το εργαλείο² που κάνει τους ανθρώπους, είπε ο δάσκαλος κι έδειξε τη βίτσα.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ "ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΓΚΡΕΚΟ"

1. Υποτιμητικά αντί σάρκα. Τον αντιμετωπίζει σαν ζώον.
2. Φαίνεται ότι υπήρχε και ειδικό ραβδί - εργαλείο όπως μαρτυρεί ο Α. Κοραής:

ΚΩΛΟΡΑΒΔΙΟΝ, Δ. τὸ ραβδίον μὲ τὸ ὁπαῖον οἱ χυδαῖοι διδάσκαλοι ραβδίζουσ γυμνά τὰ ὀπίσθια τῶν μαθητῶν (**verges**, πληθ.), *Σκυταλὴς ἢ Σκυταλὴ*, Ἑλλ.

Ἐκ τούτου ἔχεις τὴν σχηματίσιν καὶ ῥῆμ. * **Κωλοραβδίζω** (**battre de verges, fustiger**).

Ἡ διέπουσα αντίληψη για την παιδαγωγική της εποχής βασιζόταν στο παλιότερο ρητο:

Ὁ πηλὸς ἂν μὴ δαρῆ κεραμος οὐ γίνεται ^{9102.17}

Αν δε δείρουμε τον πηλό δεν γίνεται κεραμιδί, σήμερα δεν δέρνουν τους μαθητές αλλά εξακολουθούν να βγαίνουν τούβλα!

[339] τοῦτον κατ' ὤμου δεῖρον, ἀχρὶς ἢ ψυχὴ αὐτοῦ ἐπὶ χεῖλέων μόνον ἢ κακὴ λειφθῆ. (Ηρώνας, III, Διδάσκαλος, 3-4. Βλ. / . Θ. Κακριδῆ. *Από τόν κόσμο τών Αρχαίων, τ. Γ', Αρχαία Λυρική Ποίηση, κεφ. Ὁ κακός μαθητής καί τό ἅγιο ξύλο, σ. 201 -210, ἀπό ὅπου καί ἡ ἀπόδοση τών στίχων).^{154.455}